

Flash!-JMZ

EigenKracht fotografie
-leergemeenschappen-

Weten wat werkt in jouw praktijk

K^L
C
A

Een samenwerking van Carinova Mantelzorg Ondersteuning, Evenmens, SIZ Twente, Zwolle Doet!, K&E Advies, Sterre Delemarre en CFCO (Emiel Copini) met ondersteuning vanuit de Provincie Overijssel.

Anita Erkelens en Sterre Delemarre

Sterre Delemarre Fotografie en K&E Advies

29-1-2021

Voorwoord

Al vele jaren realiseer ik EigenKracht-fotografie voor kinderen/jongeren. Elke keer weer is het bijzonder en merk ik dat het veel impact heeft. Dit krijg ik ook regelmatig teruggekoppeld door de kinderen zelf, hun ouders, leerkrachten, mantelzorgconsulenten en andere betrokkenen. In het begin vroeg ik mij wel af: 'ik zie nu wel dat het wat doet, maar beklijft het ook?'. Reacties als 'We willen graag weer met het project meedoen, want we plukken er nog dagelijks de vruchten van', 'De foto hangt nog steeds op zijn/haar slaapkamer', 'Mijn zoon heeft vier jaar geleden toen hij op het VSO zat meegedaan met het project, mijn dochter die mantelzorger is voor hem is zo blij dat zij dit nu ook mag doen', overtuigden mij ervan dat het project ook na meerdere jaren nog van invloed is op de kinderen. Dit versterkte mijn drive om de EigenKracht-fotografie in te zetten voor nog veel meer kinderen.

Op basis van mijn eigen observaties en op basis van reacties van anderen die bij de projecten betrokken waren, heb ik de EigenKracht-fotografie verder ontwikkeld en verbeterd. Daarbij zijn natuurlijk ook veel gedachten ontstaan over wat de effecten van de eigen kracht fotografie zijn en wat de verschillende onderdelen uit het project doen. Maar toch vooral gezien door mijn – wellicht ook gekleurde – bril. De wens was groot om de effecten verder te onderzoeken, objectiever te maken. En om te kijken hoe de methodiek structureler en (nog) beter ingepast kan worden in het ondersteuningsaanbod voor jonge mantelzorgers.

Leergemeenschappen waren voor mij onbekend. Gesprekken met onderzoeker Emiel Copini, PhD en met Josefiene Poll, onze begeleidster vanuit het LKCA, gaven het vertrouwen dat dit de juiste manier van onderzoeken is. Nu, bijna een jaar verder, na de eerste drie leergemeenschappen ben ik volledig overtuigd van de waarde hiervan. Niet alleen voor ons, maar voor veel meer kunst- en cultuureducatieve projecten in het sociale domein.

De leergemeenschappen leveren enorm veel commitment van alle betrokken partijen, voor het project nu, maar ook voor vervolgstappen. Er is een gigantische gezamenlijke denkkraft, die zeker nu in Coronatijd extra hard nodig is. Ook zijn er hele nieuwe aspecten naar voren gebracht, waar we eerder echt nog niet aan gedacht hadden. Bij het werken met leergemeenschappen is het essentieel dat je zelf open staat voor kritiek en verandering. Dat vond ik van tevoren wel spannend; de EigenKracht-fotografie is zo "mijn kindje", zo uitgewerkt op basis van jarenlange ervaring. Zou ik dat wel kunnen? Maar ik merk dat het - doordat we samen dit proces aangaan - juist heel mooi is om een frisse blik op de EigenKracht-fotografie te krijgen en van daaruit de methodiek nog effectiever en leuker te maken.

Sterre Delemarre

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	3
1.1. Eigenkrachtfotografie	5
1.2. Jonge mantelzorgers	6
1.2.1. Ondersteuning	6
2. Flash!-JMZ (de praktijk)	8
2.1. Resultaten tot nu toe	9
3. De leergemeenschap	11
3.1. Wat is een leergemeenschap?	11
3.2. De leergemeenschap en Flash!-JMZ	11
3.3. Vragen uit de werkplaats	12
4. Stappenplan	13
4.1. Tijdlijn Flash! JMZ (aangepast Corona)	13
4.2. Stap 1: Voorbereiden Leergemeenschap in proces	14
4.3. Stap 2 Samenstelling leergemeenschappen en onderzoeksvraag	15
4.3.1. Leergemeenschap 1	15
4.4. Stap 3 Uitvoeren en Verdiepen	16
4.4.1. Analyse eerste leergemeenschap	17
4.4.2. Inzoomen op onderdelen van de workshop	18
4.4.3. Inzoomen op onderdelen van de expositie	18
4.5. Stap 4 verbreden	19
4.6. Stap 5 Vertalen en borgen	20
5. Resultaten	22
5.1. Samenvatting van kernmerken en randvoorwaarden van de leergemeenschap EigenKracht fotografie Flash!-JMZ	22
5.2. Praktische tips; Antwoorden op de vragen uit de werkplaats	23
5.3. Conclusies en aanbevelingen	27

1. Inleiding

Deze rapportage is tot stand gekomen voor de werkplaats “Weten wat werkt in jouw praktijk”. Met deze werkplaats wil het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) bij 10 verschillende interventies kijken hoe je effectiviteit van kunst- en cultuurprojecten in het sociale domein kan monitoren en vast te leggen, en daarmee de maatschappelijke meerwaarde van kunst- en cultuur(educatie). In de werkplaats zijn ervaringen gedeeld en vond intervisie plaats.

Met het EigenKracht fotografieproject Flash!-JMZ doen we mee aan de werkplaats om de methodiek EigenKracht-fotografie voor jonge mantelzorgers (JMZ) te onderzoeken en overdraagbaar te maken. Het handboek was in eerste instantie het doel om op te leveren.

COVID-19 maakte dat de uitvoering van Flash!-JMZ verplaatste, vertraagde en veranderde; al gelang de op dat moment geldende maatregelen. Daardoor zijn we in het proces nog niet toe aan het schrijven van het handboek (nu: maart-augustus 2021). Bij het onderzoek onder leiding van Emiel Copini dat verbonden is aan Flash!-JMZ werken we met leergemeenschappen. Copini heeft deze werkwijze in zijn dissertatie en vervolgens vanuit zijn bedrijf CFCO in verschillende praktijken doorontwikkeld. In de opzet van het projectplan heeft hij ons geadviseerd in de samenstelling en organisatie van de leergemeenschap en hoe deze als onderzoeksmethode ingezet kan worden. Wij hebben ervaren dat dit een nieuwe en waardevolle manier kan zijn om je eigen praktijk samen met de belangrijkste stakeholders te beschrijven. Door samen de onderzoeksvragen vast te stellen en te bepalen hoe dit in de praktijk onderzocht kan worden, ontstaan veel nieuwe inzichten en commitment. Wij zijn ervan overtuigd dat het werken met leergemeenschappen ook een meerwaarde kan hebben voor andere kunst- en cultuurprojecten in het sociale domein.

Vanuit de andere praktijken uit de werkplaats is er interesse om meer te weten te komen over deze onderzoeksmethode. Wij hebben er daarom voor gekozen om in de werkplaats niet alleen de EigenKracht-fotografie te beschrijven, maar juist ook onze ervaringen met de leergemeenschap te delen. De vragen die hierover in de werkplaats van het LKCA ingebracht zijn, vormden de basis voor dit document waarin we de aanpak van de leergemeenschap Flash!-JMZ beschrijven en niet de uiteindelijke resultaten; het uiteindelijk onderzoeksrapport met resultaten van het onderzoek wordt verwacht voor de zomer 2021. Het handboek medio oktober/november 2021. Hierop vooruitlopend hebben we dit document wel ingekleurd met een aantal inzichten en voorbeelden. Deze zijn niet-chronologisch in het document geplaatst.

De werkplaats heeft ons naast heel veel nieuwe inzichten van de andere projecten, kennis & professionele ondersteuning -waarvoor persoonlijke dank Josefiene en de andere begeleiders vanuit LKCA-, enorm veel steun en kracht gegeven in rare en onzekere tijden. Met hele mooie mensen verbonden, elkaar vooruit helpen. Samen sterk. Dank hiervoor allemaal.

1.1. Eigenkrachtfotografie

Waar word jij heel erg blij van? Wat troost je als je verdrietig bent? Waarvan krijg jij energie? Waar ben jij heel goed in? Of misschien heb je iets heel moois gekregen van iemand waar je veel van houdt. Wat kracht geeft is voor iedereen anders. Dat maakt het juist zo bijzonder en mooi! Als je weet waar jouw kracht ligt, sta je sterk in het leven en kan je die kracht ook oproepen als het minder goed met je gaat.

Hoe gaat dat dan? Kinderen/jongeren fotograferen tijdens een workshop iets dat hen in het dagelijks leven kracht geeft. De mooiste foto van elk kind wordt geprint, voorzien van voornaam en quote. Van alle foto's samen wordt een expositie georganiseerd waarbij de kinderen, familie en vrienden worden uitgenodigd. De opening van de expositie is altijd bijzonder; de kinderen/jongeren zijn het stralende middelpunt. De expositie blijft een poos hangen zodat de kinderen/jongeren er ook later heen kunnen. Na afloop van de expositie krijgen zij hun werk mee naar huis als blijvende herinnering.

Eigen Kracht fotografie is gestart in het Voortgezet Speciaal Onderwijs cluster 4 (leerlingen met gedrags- en psychiatrische problematiek) en bleek erg succesvol. Met deze positieve ervaringen, van vooral de jongeren zelf, is het idee ontstaan dat ook andere jongeren hier baat bij kunnen hebben.

Daarna zijn de workshops ook toegepast bij andere doelgroepen. Zo zijn er recent workshops geweest bij VSO de Twijn (cluster 3 jongeren met verstandelijke en fysieke beperkingen). In dit [filmpje](#) zijn de foto's te zien van het project en vertelt een van de leerlingen over haar ervaringen. En bijvoorbeeld de workshops in de gemeente Zwartewaterland (2019) voor jonge mantelzorgers, minderjarige asielzoekers en andere kinderen die wel een steuntje in de rug kunnen gebruiken.

In 2018 hebben 'Carinova Mantelzorg Ondersteuning', 'K&E Advies' en 'Sterre Fotografie' het fotoproject Eigen Kracht gerealiseerd voor jonge mantelzorgers uit de gemeenten Deventer, Raalte, Ommen, Hardenberg en Staphorst. Er is een [filmpje](#) over het project (dec.2018); In dit project zijn 6 workshops gehouden met jonge mantelzorgers op 2 locaties met op beide locaties een aanbod voor verschillende leeftijdscategorieën. Op beide locaties is er geëxposeerd. Er hebben totaal 57 jonge mantelzorgers meegedaan. In de uitvoering is samen met studenten van Saxion gekeken naar de verschillende elementen/factoren & processen waaruit EigenKracht fotografie is opgebouwd en welke vragen & behoeften er liggen, ook bij de andere mantelzorgorganisaties en gemeenten. Deze inventarisatie (bijlage 1) is de basis voor het vervolg.

1.2. Jonge mantelzorgers

Ongeveer 8 – 15% van de kinderen en jongeren is jonge mantelzorger (JMZ). Zij zorgen voor of maken zich zorgen over een langdurig ziek of beperkt gezinslid. Denk hierbij aan ouders, broers/zussen en af en toe opa of oma. Deze zorgen hebben ze langere tijd achter elkaar, meerdere uren per week. In deze situaties moeten zij soms veel in het huishouden doen of krijgen zij minder aandacht en hier hebben zij vaak veel last van. Slechts een klein deel van de jonge mantelzorgers is in beeld en vindt aansluiting bij de bestaande hulp voor jonge mantelzorgers. Dit komt mede doordat deze kinderen de zorg die zij verlenen als vanzelfsprekend beschouwen. Zij zien zichzelf niet als mantelzorger en cijferen zichzelf vaak weg. Met alle consequenties van dien. Er is een enorme vraag naar effectieve manieren om deze jonge mantelzorgers in beeld te krijgen en te ondersteunen.

1.2.1. Ondersteuning

De mantelzorgconsulenten ondersteunen de mantelzorger door het geven van informatie en advies en het ondersteunen bij het organiseren van zorg en hulpverlening voor diegene waarvoor zij zorgen. Daarnaast denken wij ook mee hoe de mantelzorger zijn eigen grenzen kan bewaken en zijn of haar eigen leven kan combineren zonder zichzelf voorbij te lopen.

Jonge Mantelzorgers kunnen bij de mantelzorgconsulenten terecht voor:

- Individuele ondersteuning
- Groepsondersteuning (gespreksgroepen zoals Brusjesgroepen, KOPP-kinderen, meidengroepen, praat en doe-groepen)
- Ontspanning en lotgenotencontact d.m.v. activiteiten en respijtweekenden.
- Weerbaarheidstrainingen
- Inzet maatjes

2. Flash!-JMZ (de praktijk)

Met alle Jonge Mantelzorg Organisaties in Overijssel (Evenmens, Zwolle Doet, CIZ Twente en Carinova) zetten we de succesvolle aanpak voort in het project Flash!-JMZ. In dit project bundelen deze vier organisaties, K&E Advies en fotograaf Sterre Delemarre hun krachten met gemeenten en Provincie Overijssel als partners. [Emiel Copini](#) is als onderzoeker bij het project betrokken.

HANDBOEK | Met Flash!-JMZ willen wij een (kosten)effectieve, overdraagbare methodiek ontwikkelen en deze borgen in het ondersteuningsproces van de jonge mantelzorgers.

Hoe doen we dat?

Deze methodiek ontwikkelen we door:

- Bij alle JMZ organisaties workshops te houden en de foto's breed te exposeren
- Onderzoek te doen, o.a. tijdens deze uitvoering met Jonge Mantelzorgers en stakeholders
- Individuele gesprekken te voeren met stakeholders
- Gezamenlijk de inhoud en doelen(groepen) van het handboek bepalen

Het gehele plan van aanpak is te lezen in het projectplan. (Bijlage 2: projectplan)

CORONA | *In het oorspronkelijke plan was het de bedoeling om de workshops en de exposities allemaal in het voorjaar 2020 te houden. Maar toen kwam Corona. De workshops in Twente zijn nog net voor de lockdown gehouden. De overige workshops zijn doorgeschoven naar het najaar 2020. Onze oorspronkelijke wens om met dit project ook nieuwe jonge mantelzorgers in beeld te krijgen en mee te laten doen aan de workshops hebben we door Corona losgelaten. De exposities hebben we aangepast aan de mogelijkheden die er waren binnen de maatregelen. Zo was er een expositie in de vorm van een walk-through met tijdblokken per gezin en op een aantal plekken was er geen expositie, maar zijn de canvassen door de mantelzorgconsulenten bij de kinderen thuisbezorgd.*

2.1. Resultaten tot nu toe

Dec .2020:

Er zijn 13 workshops uitgevoerd voor in totaal 163 jonge mantelzorgers en 3 exposities georganiseerd. In februari/maart 2021 volgen nog 2 exposities. Onder begeleiding van onderzoeker Emiel Copini zijn drie van de vijf leergemeenschappen georganiseerd en is literatuuronderzoek gedaan.

Onderstaande filmpjes (link onder foto) geven een impressie:

Fotografieworkshop jonge mantelzorgers | Steunpunt Mantelzorg Zwolle

Flash! - Evenmens Raalte

FLASH! - Evenmens Twenterand

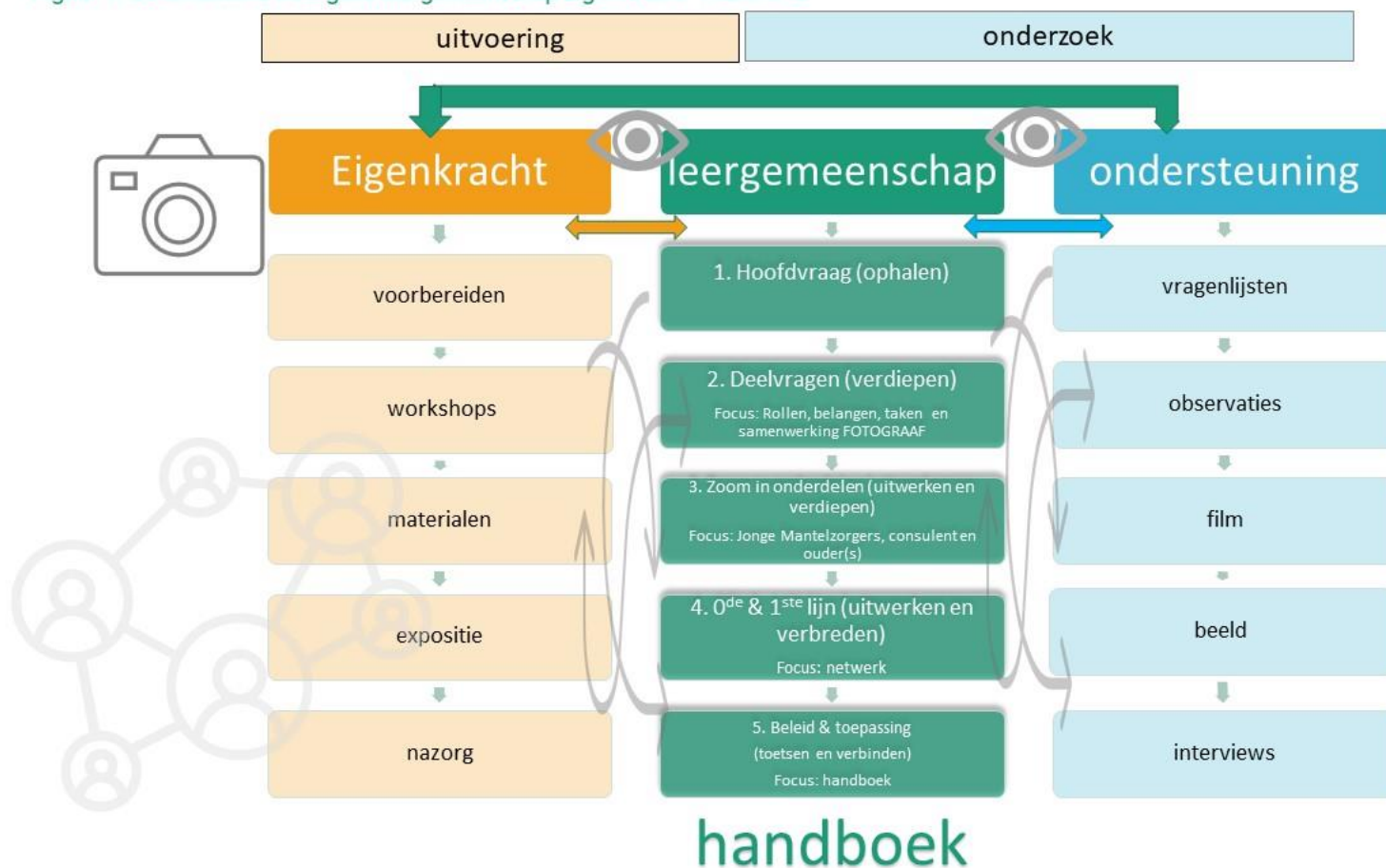
Afronding expositie van jonge mantelzorgers in Natuur Historisch Centrum De Koppel

3. De leergemeenschap

Figuur 1: Schematische weergave leergemeenschap EigenKracht "Flash!-JMZ"

3.1. Wat is een leergemeenschap?

Een leergemeenschap is een vorm van praktijkleren /onderzoeken met een team waar alle deelnemers samenwerken op gelijkwaardige basis in verschillende rollen; iedereen brengt kennis en ervaring mee.

3.2. De leergemeenschap en Flash!-JMZ

De leergemeenschap Flash!-JMZ loopt naast de uitvoering van het

eigenkrachtfotografieproject voor jonge mantelzorgers. De ervaringen uit deze praktijk is de input voor de leergemeenschap. Gezamenlijk wordt bepaald welke vragen onderzocht worden. De ervaringen worden op verschillende wijze opgehaald; in eerste plaats door te doen, te observeren, door filmmateriaal, door vragenlijsten en ondersteunende interviews. De nieuwe inzichten/vragen uit de leergemeenschap zijn de basis om te onderzoeken voor de volgende leergemeenschap. Het onderzoek wordt o.a. gevalideerd door literatuuronderzoek.

3.3. Vragen uit de werkplaats

Tijdens een van de bijeenkomsten van de werkplaats “Weten wat werkt in jouw praktijk” hebben wij een presentatie gegeven over het werken met leergemeenschappen en de volgende vragen opgehaald bij de deelnemers van de werkplaats:

1. Hoe groot mag de leergemeenschap zijn?
2. Wie nodig je wanneer uit?
3. Hoe vaak moet de leergemeenschap bijeen komen?
4. Hoeveel tijd vraag je van mensen?
5. Hoe krijg je de ervaringen van de deelnemers (jonge mantelzorgers) helder?
6. Hoe zorg je dat mensen die later aansluiten bij de leergemeenschap kunnen aanhaken?
7. Hoe worden de persoonlijke leervragen vertaald naar het uiteindelijke doel?
8. Waar vind ik de juiste onderzoeker bij mijn praktijk?
9. Kan ik ook met leergemeenschappen aan de slag als ik geen geld heb voor een onderzoeker?

4. Stappenplan

Alle resultaten van de leergemeenschappen (onderzoeksrapportage) en het uiteindelijke handboek komen beschikbaar in 2021. In dit hoofdstuk worden de vragen uit de werkplaats van het LKCA beantwoord in de verschillende stappen van het stappenplan. Het stappenplan geeft inzicht in het proces dat er is doorlopen, ondersteund met een aantal procesresultaten en praktijk voorbeelden. Aan het eind van de rapportage worden de vragen nog kort beantwoord.

4.1. Tijdlijn Flash! JMZ (aangepast Corona)

Figuur 2: tijdtabel Flash!-JMZ

2020-2021	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	~ >> dec
Workshops 12		4 SIZ- Twente	covid-19	covid-19	covid-19	covid-19	covid-19	vakantie	2 Carinova	2 Carinova		1 Carinova				
										3 Evenmens						
										1 Zwolle Doet!						
expositie						SIZ- Twente, Buiten expositie				Evenmens, alternatief film + thuis bezorging	Carinova Bibliotheek Colmscha te		Zwolle Doet! Stadska mer?	Carinova Staphorst Bibliotheek ?		
											Carinova, walk-t De Koppel					
Leer gemeen schap								EERSTE 1 aug	TWEEDE 1 sept		DERDE 26 nov.		VIERDE 28 jan		laatste	
uitwerking																Onderzoek RAPPORT
																handboek

4.2. Stap 1: Voorbereiden Leergemeenschap in proces

Zelf ervaren en commitment | Voorafgaand aan de start van het project is er een voorbereidende bijeenkomst geweest door de fotograaf, procesbegeleider en met alle Jonge Mantelzorg consultants. In deze bijeenkomst hebben de Jonge Mantelzorg consultants zelf de workshop ervaren. Dit is het startpunt van de leergemeenschap. De kerngroep. Iedereen in de kerngroep heeft zich uitgesproken te committeren aan het project en in de leergemeenschap te participeren met een open, onderzoekende en kritische houding. We hebben gekozen om te werken met een kerngroep omdat we deze mensen vanuit het project allemaal tijd hebben gekregen voor en direct betrokken zijn bij de uitvoering. Om de tijdsinspanning van andere te beperken nodigen we ze uit passend bij het moment en de nodige expertise.

Samen plannen | Bespreek de planning van de uitvoering project. We willen de uitvoering al lerend onderzoeken in leergemeenschappen. De leringen uit de eerste en volgende leergemeenschap willen we in de praktijk verder kunnen bekijken en verder brengen dus moeten de leergemeenschappen rondom de activiteiten plaatsvinden. We willen leren van de workshops, de exposities maar ook van de jonge mantelzorgers, hun ouder(s)/verzorgers en ondersteuners/begeleiders. Samen zijn er ook afspraken gemaakt over tijdsinspanning:

Aantal keer: 4-5 leergemeenschappen

Maximale duur: 2 uur

Vorbereidingstijd: 1- 2 uur (afhankelijk van de opdrachten vragen uit de leergemeenschap)

Daarnaast is er afgesproken tijdens de leergemeenschappen een korte tijd te markeren voor praktische afspraken zodat er niet apart nog projectgroep overleggen moeten plaatsvinden.

Rollen | De mantelzorgconsultanten, de fotograaf en de procesbegeleider -van de activiteiten- zijn allemaal praktijkonderzoekers met verschillende expertise o.l.v. de externe professionele onderzoeker. Deze professionele onderzoeker begeleidt zowel de inhoudelijke lijn als het onderzoeksproces. De onderzoeker zorgt bijvoorbeeld dat er focus blijft in de groep, dat alle onderwerpen aan bod komen en begeleidt in de wijze en mogelijkheden van het ophalen van nieuwe resultaten/ervaringen. De procesbegeleider zorgt voor alle afstemming van de uitvoering van het project en de leergemeenschap. En bijv. de uitnodiging en bijpraten van externe experts. Voor de leergemeenschap doet ze dat in overleg met de professionele onderzoeker. De fotograaf en bedenker van de werkwijze bewaakt haar eigen grenzen van de methode en culturele waarden.

Citaat onderzoeker: *Het interessante van deze praktijkgerichte aanpak, waarbij alle stakeholders 'aan tafel zitten', is dat er veel expertise gebundeld is vanuit verschillende rollen en perspectieven. Gezamenlijk wil je de praktijk voor jonge mantelzorgers verbeteren. Tegelijk spreek je ook af dat er ruimte is voor een open, onderzoekende, kritische houding. Dat kan ook betekenen dat er iets moet veranderen" (Copini).*

Reactie jonge mantelzorger: Ik vond het echt gaaf om te doen, het begint al thuis dat je denkt "wat zal ik meenemen"

4.3. Stap 2 Samenstelling leergemeenschappen en onderzoeksvraag

4.3.1. Leergemeenschap 1

De eerste leergemeenschap is gebruikt om kennis te maken met de onderzoeker, de gezamenlijke hoofdvragen en de ontbrekende kennis te bepalen; wie zitten aan tafel nu? Ook is helder gemaakt wat er NIET onderzocht wordt. Dit is besproken aan de hand van de tot nu toe opgedane ervaring met de EigenKracht fotografie voor jonge mantelzorgers met de kerngroep.

Welke expertise ontbreekt in de kerngroep of willen we sterker vertegenwoordigd hebben?

Uit deze vraag is gekomen dat:

- We de tweede leergemeenschap de expertise van mensen willen die ook betrokken zijn bij de uitvoering zoals de extra fotograaf, de journalist voor de quotes, vrijwilligers maar ook de jonge mantelzorger zelf.
- We in één van de vervolg leergemeenschappen professionals uit de eerste lijn erbij willen. Dit laten we bepalen door de voortgang. De kerngroep bepaalt wie er uit hun netwerk kan aansluiten.
- We inzichten van de omgeving willen gaan ophalen (vragenlijst).
- De leergemeenschap liever niet groter dan 12 personen moet zijn.
- We de laatste leergemeenschap de expertise van bestuurders en beleidsmakers vragen om kaders van het handboek te kunnen maken.

Vraag: Zijn alle stakeholders zo aan bod gekomen?

Hoofdvragen

Aan het eind van de eerste leergemeenschap zijn de volgende hoofdvragen geformuleerd:

- Hoe werkt de aanpak voor de JMZ? (hoe kunnen we de JMZ zijn/haar eigen verhaal laten vertellen in en met de foto?)
- Hoe werkt de aanpak voor de omgeving? (wat doet het met ouders/gezin en hoe kan dit worden voortgezet?)
- Hoe werkt de aanpak voor de consulent? (hoe stelt het de consulent in staat dit proces te begeleiden en het vervolgens zelf ook deels toe te passen en voort te zetten in de ondersteuning?)

- Hoe werkt de aanpak voor de fotograaf? (wat is er voor nodig om optimaal effect te bereiken bij de JMZ en wat voor soort samenwerking/wisselwerking met de consulent is hiervoor nodig?)

NIET: Hoe kunnen we met de methode meer Jonge mantelzorgers bereiken/werven. ¹

Opdracht iedereen: Observeren op de hoofdvragen. Wat zijn mijn persoonlijke vragen?
De uitkomsten van de opdrachten is de input voor de 2de leergemeenschap.

Input van de JMZ: vragenlijst na afloop van de workshop

Gast: Mantelzorgerconsulent Carinova (ouderen) Groepsgrootte: (Live! En online)) 9
De input van de gast was vooral toehorend. Zij was onder de indruk van de methode en wat een activiteit kan doen en gaf aan dat zij nieuwe inzichten heeft gekregen van mogelijkheden om culturele activiteiten gericht en doelmatig in te zetten.

4.4. Stap 3 Uitvoeren en Verdiepen

De volgende leergemeenschappen staan in het teken van verdiepen. Input is steeds in ieder geval het verslag van de voorgaande leergemeenschap van de onderzoeker en de opgehaalde nieuwe inzichten van de praktijkonderzoekers. De opgehaalde inzichten kan informatie zijn bijv. verkregen door:

- Observaties van vooraf bepaalde onderwerpen
- Voorbeeld filmpjes
- Informele gesprekken met jonge mantelzorger, ouders, begeleiders, vrijwilligers
- Vragenlijsten/enquêtes
- Etc.

In onderzoek zijn bijv. waarden, rollen en taken:

Welke kunstwaarden zijn van belang?(waarden onlosmakelijk verbonden met kunstenaarschap fotografie) wat neem je mee/wat laat je los?
Bijvoorbeeld de keuze van het kind is leidend in de compositie en selectie van de mooiste foto. De fotograaf bepaalt slechts of de foto scherp is zodat deze afgedrukt kan worden. Dit kan soms tot gevolg hebben dat de mooiste foto volgens de fotograaf gezien vanuit zijn expertise niet het mooist gevonden wordt door de maker.

Welke taken horen specifiek bij de fotograaf?

Welke taken zijn specifiek voor de consulent?

Waarin is er samenwerking/overlap?

Welke (extra) vaardigheden vraag je van een fotograaf? [profiel handboek]

Hoe kan de samenwerking efficiënter?

Is de methode zo goed of kan het ook anders? *Is de bedenker/kunstenaar bereid de werkwijze aan te passen?*

¹ Dit is geen direct doel, maar door bijv. de filmpjes, media-aandacht, exposities, externe experts in de leergemeenschap gebeurt dit wel.

4.4.1. Analyse eerste leergemeenschap

Voor de 2de leergemeenschap is er een analyse gemaakt door de onderzoeker vanuit de discussies uit de eerste leergemeenschap. Deze analyse is uitgewerkt in een overzicht naar deelvragen/sub thema's met daarbij de mogelijke oplossingsrichtingen/hypothesen/suggesties.

Met dit overzicht is vervolgens in de 2de leergemeenschap verdiepend ingegaan op:

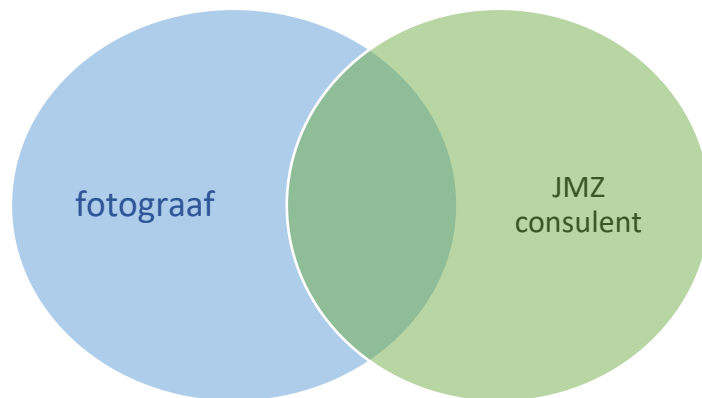
- Wat hebben we nog nodig om de hoofdvragen te beantwoorden?
- Wat zijn ieders persoonlijke leervragen, welke zijn dat in het overzicht? Hoe sluiten deze aan bij de hoofdvragen?
- Wie gaat welke informatie daarvoor ophalen? En hoe? (observeren, filmen, etc.)
- Wat zijn ieders rollen & taken hierbij?

Gast: 2 fotografen + externe onderzoeker LKCA (online)

Groepsgrootte: 12

De 2 fotografen- waarvan 1 ook ouder van een jonge mantelzorger- hebben beiden een andere ervaring met de uitvoering van de workshop. De een was ervaren met de doelgroep en heeft als fotograaf al eerder bijgestaan bij de workshop. De andere fotograaf had al wel eerder met kinderen gewerkt op school maar geen ervaring met de workshop zelf. Deze input was waardevol om input te verkrijgen welke informatie een fotograaf nodig heeft om de workshop te kunnen uitvoeren maar ook welke eigenschappen je als fotograaf nodig hebt om in een korte tijd een groep kinderen te begeleiden naar een eigen briljante foto.

VB: Verdiepingsvraag: Focus vanuit de fotograaf (kunstenaar): Hoe maken we in samenwerking met de consulent zoveel mogelijk ruimte voor het creatieve proces van het kind? Hoe pakken we daarbinnen persoonlijke onderwerpen van het kind op?

INZICHT 1: In de leergemeenschap geven de mantelzorgconsulenten aan dat het voor hen zoeken is hoe zij met de jonge mantelzorgers het **gesprek aan kunnen gaan** over de situatie thuis. Bij het fotoproject gaat dat op een **hele natuurlijke manier** en als het gesprek te heftig wordt, kan je door weer even over (het maken van) de foto te praten, de spanning ontladen. Hierdoor ontstond het idee om ook een **gesprekshandreiking** te maken bij de foto voor ouders en kinderen om thuis in **gesprek te gaan**.

4.4.2. Inzoomen op onderdelen van de workshop

Discussiepunten uit de derde leergemeenschap:

Het aantal deelnemers aan de workshop, de ruimte en het aantal begeleiders is van sterke invloed op de uitvoering. (Door COVID-19 mochten er maar 3 volwassenen aanwezig zijn de workshop).

Welke aanpassingen maakt het efficiënter? Het idee is geopperd om de consultants vooraf te instrueren hoe ze de camera's op de statieven kunnen plaatsen zodat de fotograaf meteen aan de slag kan met de technische foto vragen.

Waarom geven jonge mantelzorgers zich wel/niet op voor de workshops? Wat zijn drempels om mee te doen? Waarom is het aantrekkelijk om mee te doen?

Wat zijn de ervaringen ouder(s)/verzorger(s)?

Ter voorbereiding op de derde workshop heeft de onderzoeker iedereen (inclusief externe experts, vrijwilligers, etc.) die aanwezig is geweest bij een van de workshops, een vragenlijst gestuurd. De vragen betroffen persoonlijke observaties van de deelnemers, de samenwerking, groepssamenstelling en -grootte, proces onderdelen en het verzamelen van materialen.

De derde leergemeenschap zoomde in op specifieke onderdelen uit deze vragenlijst. De onderdelen zijn overzichtelijk uitgewerkt met de verschillende observaties van eenieder en ondersteund door beeldmateriaal gemaakt tijdens de workshops. Bijvoorbeeld: Wat zien we dat er gebeurt met de deelnemer nu hij vastloopt bij de opstelling? Wat doet de fotograaf/consulent hiermee? De discussie bracht de organische samenwerking tussen consulent en fotograaf ter sprake. Zo is er langs verschillende onderdelen van de vragenlijst gegaan. Er is gekeken naar de werkwijze en welke informatie van welke onderdelen we nog meer willen weten/nog niet voldoende weten. Wie hebben we daarvoor nodig?

In de discussie kwam de rol van de ouders ter sprake. Hiervan weten we te weinig maar zien wel dat deze een belangrijke is. Daarop is er een vragenlijst gemaakt voor ouders die ze meegestuurd krijgen met de uitnodiging voor de expositie. Een ouder vertelde bijvoorbeeld dat de foto die prominent in de kamer hangt zo een aanleiding kan zijn voor een gesprek of troost.

De onderzoeker doet ook literatuuronderzoek. De verschillende stakeholders hebben relevante literatuur aangedragen en bevindingen worden bevraagd in de leergemeenschap.

Gast: Jonge mantelzorger en Fotograaf

Groepsgrootte: 9

4.4.3. Inzoomen op onderdelen van de expositie

EXPOSITIES | We hebben geconstateerd dat de verschillende aanpakken van exposeren door COVID-19 ook nieuwe positieve effecten opleveren. Waar het uitgangspunt was een grootse opening met een BN-er waar de Jonge Mantelzorger in het zonnetje wordt gezet; werden het nu verschillende vormen van intieme (buiten) exposities. Wat zijn de verschillende voor- en nadelen van verandering in de aanpak? Wat betekent dit voor het kind?

INZICHT 2: Door Corona konden de exposities niet door gaan op de manier die we oorspronkelijk bedacht hadden. Vanuit alle denkkraft die we bijeen hadden ontstonden ideeën voor alternatieven. Voorafgaand aan de walk through exposities met tijdvakken per gezin leek het ons een 'slap aftreksel' van wat we eigenlijk wilden doen: een feest samen met alle kinderen. Maar we waren blij dat we in ieder geval iets konden doen. Bij de exposities zelf bleek het juist op een hele andere manier heel bijzonder te zijn. *De kinderen waren nu het stralende middelpunt in het eigen gezin.*

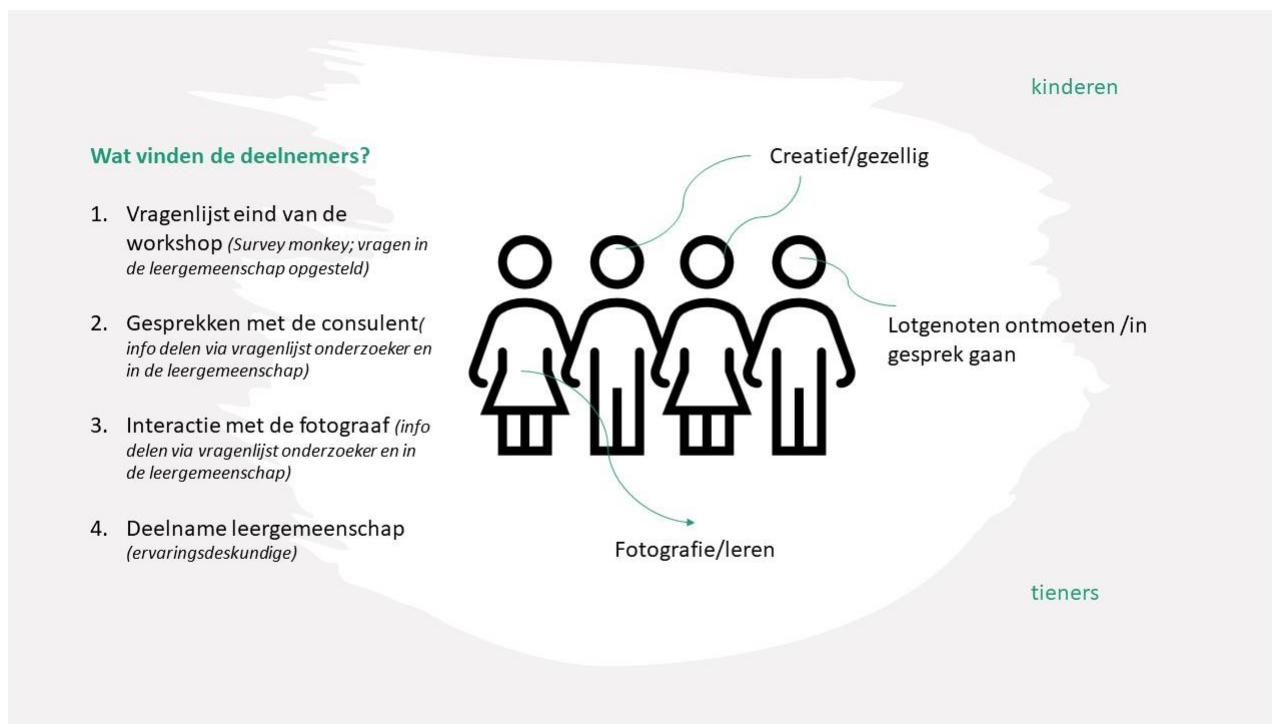
4.5. Stap 4 verbreden

De vierde leergemeenschap zetten we in om te verbreden met de eerste lijn (huisarts, welzijn etc.). Het algemene beeld is dat de aandacht van de eerste lijn professional uitgaat naar de zorgvrager.

Hoe is er meer aandacht voor jonge mantelzorgers?

Hoe zetten we Eigenkrachtfotografie zo goed mogelijk in het ondersteuningsproces? Wat kan de eerste lijn hierin betekenen?

Ook de exposities staan hier centraal (specifieke aandacht voor de jonge mantelzorger) en de terugkoppeling van de ouderenquête.

Figuur: Voorbeeld: beleving van de deelnemers

INZICHT 3: De expositie is een belangrijk onderdeel van het project. We geven de jonge mantelzorgers dan de credits voor hun prachtige foto's en zetten hen in het zonnetje. Het is elke keer weer een feest. En zo mooi om de trotse jonge mantelzorgers en trotse familie te zien. Een [jonge mantelzorger die meedeelde aan de leergemeenschap](#) gaf echter aan dat de expositie voor haar juist een reden zou zijn om [NIET mee te doen](#): Zo'n expositie is hartstikke eng... Dat zou ik helemaal niet durven... Deze input is zeer waardevol. Zouden we meer jonge mantelzorgers bereiken als we niet exposeren? Of op een andere manier? Of kunnen we de drempel om mee te doen verlagen door bij de deelnemerswerving op een andere manier te communiceren over de expositie?

INZICHT 4: De fotografieworkshop start met een interactieve presentatie met voorbeeldfoto's over hoe je een mooie foto maakt en de werking van de camera's en statieven. De informatie is noodzakelijk om tot een resultaat te komen waar het kind zelf heel trots op kan zijn en tegelijkertijd ook echt eigen van het kind is. Deze [instructiepresentatie](#) is op basis van jarenlange ervaring geperfectioneerd, maar is toch nog steeds aan de [lange kant](#). Ook is het soms lastig, gezien de leeftijdsverschillen tussen de kinderen, om hem zo te maken dat hij voor de een niet te simpel is en voor de ander niet te ingewikkeld. Ook dit is in de leergemeenschap wederom naar voren gekomen. Een [idee is om een filmpje](#) te maken over de werking van de camera's en statieven met kinderen zelf in de hoofdrol.

4.6. Stap 5 Vertalen en borgen

De vijfde leergemeenschap is om een afsluitende leergemeenschap waar we de bevindingen van de kerngroep delen en bespreken met beleidsmakers en bestuurders (gemeente JMZ-org. Bestuurders, onderwijs).

- Wat betekent EigenKracht fotografie voor de Jonge Mantelzorger en hun omgeving?
- Wat betekent EigenKracht fotografie voor de Jonge Mantelzorgerconsulenten en professionele omgeving?
- Wat hebben we gezien van de verschillende onderdelen? Hoe sluit dat aan bij andere welzijnsactiviteiten, beleid, ondersteuning, onderwijs?
- Waarom doen we het op deze manier? Hoe kunnen we de activiteit borgen in de jonge mantelzorgondersteuning? Wat zijn kosten en baten?
- Welke onderdelen passen in het proces van ondersteuning, welke taken zijn voor de consulent, welke kunnen vrijwilligers doen en voor welke onderdelen is een externe fotograaf nodig?

Of meer specifiek: Wanneer is het Kosten efficiënt en effectief -haalbaar en betaalbaar-?:

Draagt deze activiteit (preventief) bij aan

- Het welbevinden en ondersteunen van de jonge mantelzorger; hoe dan?
- Andere manier voor consulenten om het gesprek aan te gaan; behoefte van jonge mantelzorgers in beeld te krijgen
- Oog voor de jonge mantelzorger in het gezinssysteem door andere professionals
- Een tool te bieden aan kinderen om ze te laten ontdekken wat ze zelf willen, kunnen, en zijn (niet alleen broertje zusje van zieke...) en handvat (foto is aanleiding) om dit bespreekbaar te maken met hun ouders
- Cultuureducatie/waarde cultuurbeleving?
- Voldoening voor de fotograaf/kunstenaar (kunstenaarschap)
- Bereidheid van gemeente om het mee te nemen in de aanbesteding/financiering ondersteuning jonge mantelzorgers

Anders

- Leuke activiteit om nieuwe jonge mantelzorgers kennis te laten maken met ondersteuning en/of lotgenoten
- Bewustwording “ik ben/ken een jonge mantelzorger”

Dit is een eerste aanzet naar de uitwerking van het handboek.

INZICHT 5: Uitvoerig is gesproken over [de rollen](#) van fotograaf en mantelzorgconsulenten en de onderlinge taakverdeling in de beperkte [tijd](#) van de workshop. De fotograaf is soms teveel bezig met het uitleggen van de werking van camera's en statieven, waardoor die er niet altijd toe komt om alle kinderen individueel nog adviezen te geven over hoe ze hun opstelling het best kunnen maken, oplossingen te geven voor technische problemen waar de kinderen tegenaan lopen bij het maken van de foto en tips te geven over hoe de zeggingskracht van de foto vergroot kan worden. Uit de leergemeenschap kwamen meerdere [oplossingen](#) naar voren om [de aanpak efficiënter te maken](#). Variërend van de consulenten vooraf instructies over de werking van camera's/statieven alvast te mailen tot groeps grootte en eisen aan de ruimte zodat die overzichtelijker in te delen is.

Waar moet de focus op liggen voor de beleidsmakers? Voor wie (doelgroepen) gaan we het handboek maken?

- Why
- Who
- How
- €

INZICHT 6: Vooraf was het plan om het fotoproject ook te gebruiken om nieuwe jonge mantelzorgers in beeld te krijgen, zowel bij de werving van de deelnemers als door de exposities. Uit de leergemeenschappen kwam naar voren dat de aanwezigheid van pers ook verstorend kan werken. Er wordt dan (te) veel druk op de jonge mantelzorgers gelegd. Wat sterk naar voren kwam is dat er in de (eerstelijns)zorg weinig aandacht is voor de jonge mantelzorgers. Er wordt zelden gevraagd hoe het met de jonge mantelzorgers gaat, de aandacht gaat uit naar het familielid dat zorg nodig heeft. Een belangrijke reden om bij een volgende leergemeenschap mensen uit de eerstelijns zorg uit te nodigen.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk vatten we de kenmerken & randvoorwaarden van de leergemeenschap samen, beantwoorden we de vragen van de werkplaats "weten wat werkt in jouw praktijk" en eindigen we met de conclusies & aanbevelingen.

5.1. Samenvatting van kernmerken en randvoorwaarden van de leergemeenschap EigenKracht fotografie Flash!-JMZ

1. Gedeelde doelstelling; het vastleggen en verduurzamen van de methode Eigen Kracht fotografie bij jonge mantelzorgers

- a. Ophalen en delen van de positieve effecten van de EigenKracht fotografie voor Jongemantelzorgers; *Wat doet het? Wat doen de verschillende onderdelen? Wat betekent het?*
- b. Onderbrengen van de methode in het proces van ondersteuning aan Jonge Mantelzorgers *Wanneer kan ik wat gebruiken?*
- c. Verbeteren cq kosten efficiëntie slag maken op de methode (differentiëren) *Wie doet wat? Wat kost het?*
- d. Overdraagbaar maken van de methodiek (*Why, How, Who, €*)

2. Samenstelling van de leergemeenschap

- a. De leergemeenschap is in de basis een collectieve inspanning van de jongemantelzorgconsulenten van de 4 organisaties in Overijssel, de fotograaf en de procesbegeleider (kerngroep). De leergemeenschap staat onder leiding van de onderzoeker.
- b. Waar mogelijk sluit een jonge mantelzorger aan.
- c. Bij elke leergemeenschap worden, al gelang de focus, externe gasten (experts, belanghebbende/betrokkenen) uitgenodigd om deel te nemen al gelang de behoefte aan expertise.

3. Actie en resultaat gericht (mixed method) onderzoek

- a. Cultuur van samenwerken gericht op samen onderzoeken en leren in de praktijk; aan de hand van ervaringen en praktijkvoorbeelden van de EigenKracht fotografie waarbij steeds wordt voortborduurd op de voorgaande inzichten ondersteund door inbreng vanuit literatuur, beeld/film, observaties, vragenlijsten, enquêtes/interviews etc.
- b. [De onderzoeker](#) is bekwaam, onafhankelijk, leidend maar niet sturend en zorgt voor focus en voortgang.

4. Randvoorwaarden

- a. Kinderen/Jongeren worden niet extra/onnodig belast met het onderzoek; de fotografie activiteit is voor hen vooral leuk
- b. Iedereen is bereid inspanning te leveren en open te communiceren en zich onderzoekend op te stellen
- c. De basis is vertrouwen en openheid en een onderzoekende houding.

5.2. Praktische tips; Antwoorden op de vragen uit de werkplaats

De vragen vanuit de werkplaats zijn in voorgaande punten aan bod gekomen, Hieronder zijn ze als beknopte antwoorden samengevat.

1. Hoe groot mag de leergemeenschap zijn? *8-12 mensen is goed werkbaar gebleken. Hiermee creëer je een intimiteit wat de basis is om open en in vertrouwen informatie te delen. En heb je voldoende (gevarieerde) denkkraft*
2. Wie nodig je wanneer uit? *Een vaste kern is fijn om de punten genoemd onder 1 te creëren maar ook om voort te kunnen borduren op eerdere resultaten/inzichten. De 4 mantelzorgconsulenten, 1 jonge mantelzorger, de fotograaf, de procesbegeleider en de onderzoeker zijn de vaste deelnemers. Vanuit de vragen die opkwamen hebben we gekeken wie vanuit onze eigen netwerken als expert hierbij konden aansluiten de eerst volgende leergemeenschap.*
3. Hoe vaak moet de leergemeenschap bijeen komen? *De leergemeenschappen lopen parallel aan de uitvoering van de workshops en exposities. Zo kan je de vragen die in de leergemeenschap opkomen in de praktijk onderzoeken en antwoorden/inzichten ophalen. Die worden de eerst volgende leergemeenschap weer gedeeld. In eerste instantie hadden we 4 leergemeenschapsbijeenkomsten gepland. Dit blijkt met de hoeveelheid vragen onvoldoende. Een vijfde afsluitende leergemeenschap, om de vertaalslag naar het handboek te kunnen maken, is toegevoegd. Het doel, de onderzoeksvragen en de praktijk zijn dus bepalend voor het aantal leergemeenschapsbijeenkomsten.*
4. Hoeveel tijd vraag je van mensen? *De leergemeenschappen zijn goed voorbereid door de onderzoeker. De leergemeenschappen zelf duren ongeveer 2 uur. Met de vragen die rijzen in de leergemeenschap gaat iedereen zelf weer aan de slag. Bijvoorbeeld door onderdelen van de uitvoering te observeren, een vragenlijst van de onderzoeker in te vullen of een vragenlijst aan de ouder(s) rond te sturen. Met de 5 leergemeenschappen zijn de consulenten ongeveer 15-20 uur extra bezig; 10 uur deelname leergemeenschap & 5-10 uur lerend onderzoeken.*
5. Hoe krijg je de ervaringen van de deelnemers (jonge mantelzorgers) helder? *Voor de jonge mantelzorgers is er een korte vragenlijst opgesteld die ze na de workshops invullen. Ook zijn ze in gesprek met hun consulent en is er een jonge mantelzorger aanwezig in de leergemeenschap. In de leergemeenschap komen de onderwerpen aan bod die verder uitgezocht (kunnen of moeten) worden.*
6. Hoe zorg je dat mensen die later aansluiten bij de leergemeenschap kunnen aanhaken? *De mensen die later aanhaken bij de leergemeenschap zijn vooraf uitgebreid geïnformeerd over het project en het onderzoek (inclusief de samenstelling en het doel van de leergemeenschap). Veelal hebben ze zelf een bijdrage geleverd aan het project. Ze worden aan de hand van de verslagen van de voorgaande leergemeenschappen bijgepraat op de actuele stand van zaken en de*

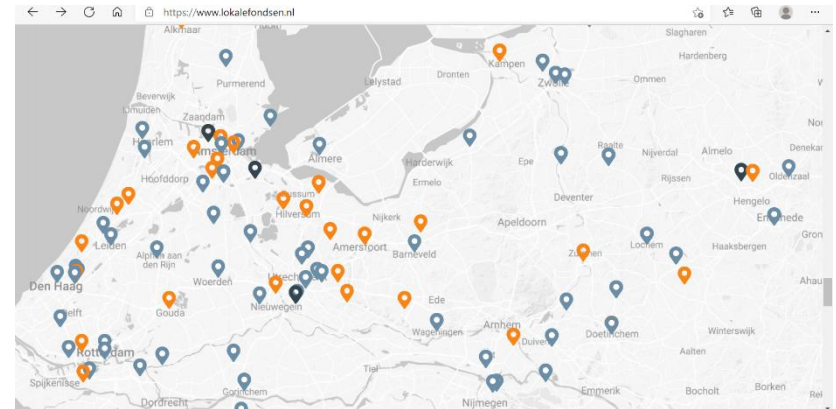
focus en vragen van de aankomende leergemeenschap wordt met ze doorgenomen. Elke leergemeenschap start met een korte voorstelronde, zodat ook de nieuwkomers weten met wie ze aan tafel zitten.

7. Hoe worden de persoonlijke leervragen vertaald naar het uiteindelijke doel? *De persoonlijke leervragen kunnen worden gecategoriseerd onder de hoofdvragen die in de eerste leergemeenschap zijn geformuleerd. Deze hoofdvragen werken toe naar het doel: een (kosten)effectieve, overdraagbare methodiek ontwikkelen en deze borgen in het ondersteuningsproces van de jonge mantelzorgers.*
8. Waar vind ik de juiste onderzoeker bij mijn praktijk? *Het LKCA; kan helpen zoeken: zij hebben een groot netwerk van onderzoekers in cultuureducatie/-participatie. Houdt er wel rekening mee dat onderzoek doen geld kost, dus reserveer hier middelen voor. Via de lectoraten van Hogescholen op zowel kunst & cultuur maar ook op sociaal/welzijn/zorg of integrale maatschappelijke onderwerpen (multidisciplinair). Lectoraten doen praktijkgericht onderzoek; d.w.z. onderzoek dat is geworteld in de beroepspraktijk doordat de vraagstellingen zijn ingegeven door de praktijk en de kennis die het onderzoek oplevert bijdragen aan de praktijk. Studenten inzetten is ook een optie. Bij het voortraject van Flash!-JMZ hebben studenten “social work” van Saxion observaties gedaan als onderdeel van het beschrijven van de praktijk. De ondersteuning en begeleiding van studenten moet hierbij niet worden onderschat.*
9. Kan ik ook met leergemeenschappen aan de slag als ik geen geld heb voor een onderzoeker? *Ja, dat kan. Enige ervaring met leergemeenschappen is dan wel wenselijk. Het is belangrijk om dan een onafhankelijke leider aan te wijzen die zowel het proces als de inhoudelijke focus bewaakt. Maak vooraf een strakke planning, bij voorkeur in niet te grote stappen om tussentijds bij te kunnen sturen. Een andere optie is om te kijken of je externe financiering kunt vinden voor je onderzoeker. Want een ervaren onderzoeker biedt echt veel meerwaarde! Als je veel verschillende stakeholders hebt die zelf ook iets komen halen in de leergemeenschap (win/win) dan kunnen deze stakeholders een kleine financiële bijdrage*

doen. Een aantal kleine bijdrage kan samen voldoende zijn om een onderzoeker te financieren. Dan zijn er ook (lokale) fondsen of serviceclubs. Kun je aantonen dat jouw onderzoek een maatschappelijke bijdrage/inzicht oplevert van (lokaal) belang? (En sluit het aan bij de ideologie van de serviceclub/fonds?) Dan zijn dit ook mogelijkheden.

Citaat van de onderzoeker: “Werken vanuit een leergemeenschap betekent dat je als onderzoeker de groep houvast en focus kunt bieden, door zowel de inhoudelijke lijn als het proces te bewaken, maar wel dienstbaar bent aan wat er in de groep leeft. Om voldoende feeling te krijgen met wat er besproken wordt, is het ook wenselijk om aanwezig te zijn en zelfs te participeren in de workshops. De kinderen aan het werk zien, met hen in gesprek gaan, en ook luisteren naar hoe ze door fotograaf en mantelzorgconsulent begeleid worden, biedt inzichten die je met gesprekken alleen niet kunt opdoen” (Copini).

5.3. Conclusies en aanbevelingen

de methode EigenKracht fotografie bekeken

Werken met een leergemeenschap betekent sterke commitment aan het project.

De onderlinge -organische- samenwerking is veel sterker; kwetsbaar en open houding; flexibiliteit en creativiteit zijn kernwaarden.

Samenwerking is essentieel; daarom moeten rollen en taken vooraf helder zijn (tijdsinspanning en verwachtingen)

Een win-win is noodzakelijk; stakeholders moeten allemaal kennis brengen en halen in de leergemeenschap.

Het is van belang als kunstenaar flexibel te zijn voor het proces en de efficiency maar ook je kunstenaarschap waarden te bewaken.

Meerwaarde en succes van de onderzoeker; persoonlijkheid en inbreng. Kennis van zowel kunst- en cultuureducatie, onderzoek doen met leergemeenschappen in deze context en affiniteit met de doelgroep en het onderwerp. Focus kunnen houden op inhoud en proces.

Er is een behoefte van verschillende scenario's voor uitvoering en kosten; wat past bij welke organisatie?

Op onderdelen de methode passend maken in ondersteuningsproces is een toevoeging van maatschappelijke waarden.

De leergemeenschap levert nieuwe producten en inzichten op.

bijlagen

Bijlage 1: beschrijving EigenKracht fotografie, vooronderzoek

Bijlage 2: projectplan Flash!-JMZ